

ТМ	Г. XXX	Бр. 1	Стр. 87 - 88	Ниш	јануар - март	2006.
----	--------	-------	--------------	-----	---------------	-------

Реч са промоције
Примљено: 21.01.2006.

Мирослав Печујлић

ЗАПЛЕТИ ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ*

У центру значајне студија Зорана Видојевића налази се глобализација, тај централни планетарни процес који из темеља преобликује савремени свет. Аутор пружа не само изоштрени увид у различита гледишта о глобализацији, већ је и снажна критика њене идеализоване и симплификоване слике. Књига др Видојевића једна је од малобројних која изоштрено поставља питање хуманог, људског смисла глобализације: да ли она води свету богатства или беде, ширењу људских слобода или њиховом сужавању, да ли је идеја мира ближа или даља. Глобализација, каква је данас пре свега води неправедном свету у коме се шири јаз између богатих и сиромашних, а ратови за ресурсе и разарање животне средине чине њена битна обележја. Интелектуална вредност студије постаје, међутим, видљивија, ако се посматра на ширем екрану, у хоризонту истраживања глобализације у светској литератури и великим теоријским *заплетима, изазовима* са којима се она суочавају.

1. Но, пре тога морамо расправити питање самог смисла ове теме. Још увек је распрострањено осећање да је глобализација апстрактан предмет, теоријски луксуз у поређењу са неупоредиво животнијим темама. То је, међутим, потпуно погрешна перцепција савременог света. Доба у коме живимо време је експлозивних промена, свет какав смо познавали пет столећа, чији центар чине националне државе и економије из темеља се мења. На хоризонту настају обриси нове цивилизације, епоха глобализације, те захуктале машине која ствара нову мапу света. Стваралачка адаптација императивима новог времена, постаје питање бити или не бити сваког друштва. Разумевање те нове силе не своди се, дакле, на питање како ћемо више знати, већ како ћемо живети, како ћемо одговорити на нове егзистенцијалне изазове. Књига З. Видојевића припада тој врсти интелектуалних подухвата.

2. На почетку дугог ланца теоријских заплета у истраживању лавирината глобализације налази се изазов "разбијеног теоријског огледала" – глобализација је поље оштрог сукоба крајње различитих поимања, рата ривалских струја. Док за једну школу она представља незадрживе објективне светске процесе и силу општег цивилизацијског напретка, за другу она је само нова форма доминације Запада. Тај Гордијев чвор не може се, међутим, решити опредељивањем за једно и пуким одбацивањем других гледиш-

* Слово на промоцији књиге Зорана Видојевића *Куда води глобализација?* (ИП "Филип Вишњић"/Институт друштвених наука, Београд, 2005), одржаној на Правном факултету, Београд, 22. 11. 2005.

та. Јер, слика глобализације, као у разбијеном огледалу садржана је у низу фрагмената који садрже већи или мањи део истине. Решење заплета налази се, дакле, у формирању *комплексне* теорије глобализације, која захвата њене различите крајње противречне црте, ликове. На том трагу налази се и истраживање Др З. Видојевића.

Други заплет оличен је у изразитом поједностављивању природе глобализације која је, међутим вишедимензионална. Једно њено суштствено обележје представљају велики објективни планетарни процеси – технолошке револуције, стварање глобалне економије која ствара свет без граница и универзалне културе, распрострањавање истих форми, модерне технологије, тржишне економије и демократије. Њихов плод је стварање густе мреже повезаности, нове међузависности друштава, формирање "Светског система". Но, тек друго обележје – *форма* коју глобализација задобија – открива социјалну природу нове међузависности, "Светског система", његов демократски и хумани, или пак ауторитарни и нехумани карактер. Објективни процеси могу се усмерити у једном или другом историјском смеру.

Треће, анатомски снимак форме глобализације доноси нов заплет – он открива *велико двојство "светле и тамне стране"*: стварање новог циновског богаства света иде руку под руку са све дубљом економском провалијом између светова; распрострањавање демократије и људских права, стварање демократске транснационалне политичке организације (ЕУ), праћено је успоном ауторитарних форми светске владавине; руку под руку иду и модернизација и доминација. Но, кључни заплет постаје природа тог двојства и однос према њему. Оно не би смело да представља помирење са тамним странама, с образложењем да се насупрот њима налази светла страна. Утолико пре што помна анализа, попут анализе З. Видојевића, открива опасну динамику, постепено али изразито *превагу тамних страна, ауторитарног* лика глобализације: све дубље економске провалије између друштава, све изразитије улоге војне силе, стварање нове глобалне империје, обнову ратова – све жешће конфликти око све оскуднијих природних ресурса. Најзад ауторитарна форма силно отежава проблем адаптације локалних друштава императивима глобалне епохе. Њихов плодносан одговор не лежи у изолацији – то је пут у гето друштво; отварање врата новој технологији, ефикасној тржишној привреди и демократији њихова је властита потреба. Но, инкорпорација не значи аутоматски напредак и развој, она може водити освајању модерног друштва или представљати пут у нову периферију и маргинализацију.

Четврто, тиме долазимо до пресудног закључка. Одсудне борбе у освит новог миленијума не воде се за или против глобализације. Јер, њени објективни процеси су не само незадрживи, већ садрже и потенцијал стварања модерног, мирољубивог и демократског "Светског друштва", тог старог сна очеве филозофије и социологије. Пресудне борбе се воде око демократске и хумане, или пак ауторитарне и нехумане форме коју глобализација задобија. Исходи глобализације, стога су окружени велом неизвесности. Могуће су потпуно различите будућности: еколошко или атомско самоуништење, нови сукоби регионалних дивова, орвелијански поредак света, али и *демократски и хуманији лик Светског друштва*.

Ја не знам за књигу у светском трезору литературе која је ефектан одговор на све заплете у истраживању лавирината глобализације. Али дело др Зорана Видојевића припада једном уском кругу студија које су на трагу такве богатије, комплексне теорије.